

Ph.d.-uddannelsen ved Det Teologiske Fakultet

Af ph.d.-skoleleder, lektor dr.theol. Carsten Pallesen

Forskeruddannelsen ved Det Teologiske Fakultet er kendetegnet ved en stor mangfoldighed i metoder og felter. Forskningen strækker sig fra praktisk-teologiske ph.d.-

projekter med udgangspunkt i empiriske interview-undersøgelser over klassiske kirkehistoriske, eksegetiske og filologiske projekter til projekter, der handler om nutidige etiske, dogmatiske og religions-filosofiske emner.

Ph.d.-skolen ved Det Teologiske Fakultet omfatter en vifte af specialiserede emner og metoder og mere generelle tværfaglige undersøgelser. De teologiske fagfelter er således i udgangspunktet flerstrengede og kræver en bred vifte af færdigheder. Dette går igen i mange af de ph.d.-projekter, der er indskrevet ved ph.d.-skolen, og som de studerende udforsker i tæt samarbejde med de faglige miljøer og traditioner på afdelingerne og ved Fakultetets centre. Forskeruddannelsen tilstræber at give den studerende et begreb om god forskning, som er alsidigt, og som er relevant for videreudvikling af den akademiske teologi.

Ph.d.-skolens og ph.d.-udvalgets vigtigste opgave er i samarbejde med de faglige miljøer at tilrettelægge ph.d.-kurser, som enten er tværfaglige eller mere specialiserede inden for særlige områder. Givet ph.d.-skolens størrelse bliver kurser ofte tilrettelagt i samarbejde med ph.d.-skolerne på Humaniora eller Samfundsvidenskab.

En faglig og social livsnerve ved ph.d.-skolen på Det Teologiske Fakultet er den ph.d.-dag, der afholdes hvert semester. Her indbydes de indskrevne ph.d.er til at fremlægge deres projekter for deres medstudende, vejledere, for de faste ansatte og for kandidatstuderende, der overvejer at søge ind på ph.d.-uddannelsen. Projekter, der hører hjemme under Center for Afrikastudier, præsenteres sammen med projekter fra de teologiske – eksegetiske, kirkehistoriske eller systematiske – fagområder. Ph.d.-udvalget, som står for ph.d.-dagen, opfordrer til, at præsentationerne foregår på engelsk. Mange ph.d.-projekter skrives på engelsk, og akademisk engelsk er én af de færdigheder, der kan indøves og bruges i andre arbejdssammenhænge.

Tilvæksten af nye talenter og projekter er vital for Fakultetet også i tider, hvor midlerne er knappe, og hvor de ph.d.-studerende ikke kan forvente at fortsætte i

en postdocstilling eller som fastansat. De nye generationer af ph.d.er er vækstlaget i forskningsmiljøerne, der stimulerer den videnskabelige udvikling og bidrager til „disruptionen“, som det hedder i regeringsgrundlaget, og som er det nye ord for „innovation“, der åbenbart allerede er blevet opslidt.

Trods udsigten til et mere usikkert arbejdsmarked er det vigtigt, at det fortsat kan være attraktivt for de mest dedikerede og talentfulde at bruge tre år på en forskeruddannelse. Pladserne er få sammenlignet med det potentiale, der viser sig i de halvårslige ansøgningsrunder, hvor mange kvalificerede projekter får afslag.

I de senere år har de åndsvidenskabelige ph.d.er fundet nye forskellige karriereveje uden for de traditionelle. Det gælder også for de teologiske ph.d.er.

Folkekirken interesse

Folkekirken har en naturlig interesse i at skabe de bedste vilkår for den teologiske forskning, da det vil styrke niveauet for kandidaterne. Ph.d.-bekendtgørelsen giver mulighed for, at en ph.d.-studerende indskrives på halv tid på en såkaldt „friplads“ samtidig med, at den studerende bestrider et embede i Folkekirken. Samarbejdet om forskeruddannelsen med aftagere som Folkekirken eller andre organisationer har vist sig fortsat at kunne gøre ph.d.-uddannelsen attraktiv.

Siden 2006 har optaget af nye ph.d.-studerende ved Københavns Universitet været fordoblet. Beslutningen om at fordoble optaget var en del af globaliseringsaftalen, der havde til formål at styrke konkurrenceevnen ved at styrke forskningen primært i de naturvidenskabelige og medicinske fag.

Satsningen har også haft betydning for optaget af ph.d.-studerende ved Det Teologiske Fakultet. Her ligger det årlige måltal for optaget på seks. Det svarer til lidt under 1 % af Københavns Universitets samlede måltal for ph.d.-studerende, som er cirka 800.

I de senere år har der i den forskningspolitiske debat været fokus på ph.d.-uddannelsens udfordringer og muligheder. Københavns Universitet har foretaget en registerundersøgelse af, hvordan de nyuddannede ph.d.er fra 2008-2014 agerede i deres første år efter dimissionen. Undersøgelsen viser, at satsningen i det store hele både på de naturvidenskabelige og medicinske og de åndsvidenskabelige fagområder (humaniora og samfundsfag) har været en succes.

Under 10% af alle ph.d.-studerende fortsætter med ansættelser i postdocstillinger eller ender med fast ansættelse inden for forskning. Nyuddannede ph.d.er møder et arbejdsmarked, der er under forandring, og som byder på nye udfordringer og karrieremuligheder. I dag er der flere muligheder end tidligere for som højtuddannet akademiker selv at præge sin fremtidige karriere, hvilket også kan være en udfordring for den enkelte. Åndsvidenskabelige ph.d.er erhverver en høj grad af selvstændighed og udvikler evnen til at danne netværk. Humanistiske og teologiske ph.d.-projekter er relativt individuelle sammenlignet med naturvidenskabelige ph.d.er, der arbejder i større grupper i store forskningsprogrammer med mere begrænset spillerum for opfindsomhed og ofte målrettet til industrien.

Jobmuligheder

Den udratistiske konklusion på ph.d.-dimmitend-undersøgelsen er, at de humanistiske og teologiske ph.d.er ikke har en højere arbejdsløshed end de naturvidenskabelige ph.d.er. Humanistiske og samfundsvidenskabelige ph.d.er har omstillet forventningerne fra de traditionelle karriereløb til det forandrede jobmarked. Dog er det i Danmark stadig i mere traditionelle faste stillinger, at de åndsvidenskabelige ph.d.er får deres første ansættelse. Tallene fortæller ikke, hvor mange af disse kandidater, der senere starter deres egen virksomhed, eller går ledige i en periode, hvor de arbejder frivilligt med henblik på en ansættelse, eller hvor de arbejder med en forskningsansøgning. Ph.d.-gruppen leverer formentlig en betragtelig værdi til forskningen og samfundet, som ikke registreres i form af lønarbejde, og som derfor ikke kan måles i statistikken.

Ifølge Martin Eilertsen („Usikkert beskæftigede“ Magisterbladet 4 november 2016) er antallet af unge akademikere mellem 25 og 34 år i „ufrivilligt usikre“ ansættelser, steget fra i 2000 9 % til 13 % i 2015. Danmark ligger markant under forholdene i Tyskland og Sverige og uden for Europa, hvor arbejdsmarkedet er anderledes organiseret, og hvor mange akademikere hutler sig igennem ved småjob, som det eksempelvis er udbredt i USA. Ifølge formanden for Dansk Magisterforening Camilla Gregersen skal faren dog tages alvorligt for, at de relativt anstændige forhold i Danmark, som generelt gælder for akademikere, eroderer.

De teologiske og humanistiske postdocer er alt andet lige en privilegeret gruppe, der kender vilkårene og bevidst har

valgt at bruge begrænsningerne som en chance til at finde nye veje for den individuelle karriere og for de nicher i arbejdsmarkedet, hvor der er plads til og brug for talent og ambitioner og de særlige kompetencer, som ph.d.-uddannelsen giver.

Flere postdocer oplever først deres skjulte kompetencer, når de bliver kastet ud i opgaver uden for deres specifikke forskningsfelter. Overblik, ledelse, analytisk tænkning og evne til at fastholde komplekse problemstillinger og finde løsninger er nogle af de generelle færdigheder, som humanistiske postdocer i stillinger uden for universitetet ofte finder ud af, at de besidder.

Succes i erhvervslivet handler ikke kun om økonomiske og højt specialiserede ingeniørtekniske færdigheder, men i stigende grad om de menneskelige relationer i organisationer, samarbejde og kommunikation på alle niveauer udadtil og indadtil. Åndsvidenskabelige postdocer og kandidater værdsættes og ansættes for deres generelle analytiske og kommunikative kompetencer.

Fripladsordningen

Studerende, der er indskrevet på fripladsordningen, og som samtidigt med en typisk deltidsindskrivning er ansat som eksempelvis sognepræst på fuld tid, kan have særlige udfordringer. For præster i folkekirken kan fripladsordningen være en mulighed for at udfolde talent og ambition. Ph.d.-bekendtgørelsen åbner mulighed for indskrivning på halv tid, så uddannelsen kan kombineres med en stilling som præst.

Ved ph.d.-skolen på Teologi indskrives hvert år et lille antal friplads-studerende. Det er typisk netop præster, der indskri-

ves på halv tid og som samtidigt varetager et fuldtids- eller deltidsarbejde. I de seneste år har der været en tendens til at indskrive lidt flere på fripladsordningen. Og måske er det et mønster, der bliver permanent. Den såkaldte erhvervs-ph.d. er en anden vej, der er blevet åbnet for videreuddannelse med udgangspunkt i erhverv. Her indgår ph.d.-skolen i et partnerskab med en privat organisation, hvor Innovationsfonden efter ansøgning godkender og finansierer projektet.

Fripladsordningen forudsætter forståelse og fleksibilitet fra kolleger og fra folkekirkenes ledelse. Der kræves en anerkendelse af, at den akademiske teologi er vital for den pastorale praksis. Samspillet mellem folkekirken og universitetsteologien angår ikke kun den enkelte fripladsstuderende, men må betragtes som en langsigtet indsats, der kommer organisationen som helhed til gode.

Et ph.d.-projekt kan ikke umiddelbart sidestilles med folkekirkenes obligatoriske efteruddannelse, og derfor ækvivaleres

ph.d.-studiet ikke automatisk med efteruddannelse. Fripladsstuderendes arbejdsbelastning anerkendes dog i nogle stifter på lige fod med andre opgaver. Eksempelvis ville det være en opmuntring, hvis fripladsstuderende blev honoreret gennem fritagelse fra rådighedsforpligtelsen. Sådanne mindre kompensationer ville have betydning for de ganske få fripladsstuderende, der er tale om. Det er en glædelig tendens, at stifter, der ligger i områder af landet, hvor det er svært at tiltrække og fastholde de bedste teologiske kandidater, tilbyder at medfinansiere ph.d.-projekter.

Arbejdsmarkedet for højtuddannede akademikere ændrer sig generelt i disse år, hvor mere og mere forskning bliver privatfinansieret. Det gælder – skønt i mindre grad – også det teologiske fagområde. Folkekirken, den teologiske forskning og samfundet som helhed har en interesse i, at vækstlaget i de akademiske studier får de bedste vilkår for at blomstre og modnes.